

ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВІ ЯКОСТІ МАЙБУТНІХ АВІАДИСПЕТЧЕРІВ

Професія авіадиспетчер входить до переліку професій із підвищеним нервово-емоційним напруженням. Це обумовлено впливом таких факторів, як: висока соціальна відповідальність, дефіцит часу та інформації для прийняття рішення і наступних дій, надмірний потік інформації.

Відомо, що для виконання професійної діяльності особистість повинна мати низку професійно важливих якостей, що необхідні для цього виду діяльності і впливають на ефективність праці. До професійно важливих якостей відносять природні задатки, особливості особистості (мотивація, спрямованість, характер), психофізіологічні властивості (темперамент), психічні процеси (увага, мислення, пам'ять та ін.).

Вимоги професії авіадиспетчер до психофізіологічних властивостей особистості є високими. У разі, коли професійна діяльність обирається особистістю із урахуванням особливостей нервової системи, тоді у людини не виникає протиріччя із вимогами діяльності, особистість працює без зайвого напруження, із задоволенням. Основними властивостями нервової системи за І.П. Павловим є сила, рухливість і врівноваженість нервових процесів. Сила нервової системи забезпечує емоційну стійкість людини до дій надмірних подразників, підвищує надійність діяльності людини в екстремальних умовах, спроможність прийняти оптимальне рішення в умовах дефіциту часу. Рухливість нервових процесів забезпечує швидкість реагування, швидке переключення уваги. Врівноваженість проявляється в однаковій реактивності на збудливі та гальмівні впливи. Для ефективного виконання професійної діяльності авіадиспетчер має мати сильну, рухливу, врівноважену нервову систему. Ще однією вимогою до професії авіадиспетчера є чітка і зрозуміла мова.

Вимоги до пізнавальних психічних процесів: концентрація, розподіл, швидкість переключення уваги, просторова уява (здатність орієнтуватися і уявляти об'єкт в просторі, прогнозувати положення об'єкту через визначений час), мислення (процеси аналізу, синтезу), уміння оперувати великою кількістю інформації, що постійно змінюється, зорова та слухова пам'ять (здатність швидко запам'ятовувати і утримувати необхідну інформацію) та ін.

Нами було проведено анкетування студентів 2 курсу НН ІАЕТ, спеціальності «Обслуговування повітряного руху» (21 особа) з метою виявлення факторів, що вплинули на вибір майбутньої професії, аналізу

якостей, що студенти відносять до професійно важливих і наявних у них якостей.

За результатами аналізу відповідей респондентів виявлено, що більшість опитаних (57 %) обрали професію за власним бажанням, без впливу інших факторів, 28,5% - за рекомендацією родини та знайомих, решта 14,36% обрали майбутню професію завдяки інформуванню про майбутню професію працівниками ВНЗ та впливу засобів масової інформації. Із цього можемо зробити висновок, що переважна більшість студентів має внутрішню мотивацію, що є передумовою успішності у навчанні та оволодінні майбутньою професією.

Щодо питання про професійно важливі якості авіадиспетчерів, розподіл відповідей був наступним: стійкість до стресу назвали 95,2%, міцне здоров'я – 90,5%, швидкість прийняття рішень – 57,14%, концентрація уваги – 43%, зібраність та увага – 33,3%, відповідальність та комунікативні здібності – 28,6%. Таким чином, можна зробити висновок, що студенти мають базові знання про спеціальність та чітко сформовану уяву про те, які важливі якості особистості впливають на роботу авіадиспетчера Також ми дізналися, які саме якості, на думку опитуваних, вони мають із цього переліку. Серед респондентів 71,4% осіб зазначили, що мають усі вищезазначені якості, 28,6% вважають, що їм не вистачає комунікативних здібностей, уваги та стійкості до стресу. Процес навчання сприятиме формуванню і розвитку частини професійно важливих якостей, однак неможливо змінити властивості нервової системи. На нашу думку, дані опитування свідчать про те, що третина студентів, які здобувають освіту для роботи диспетчером з управління повітряним рухом, можуть не витримати підвищене нервово-емоційне напруження. І у результаті фахового добору залишаться лише найбільш адаптовані працівники. Сьогодні студент, який не має професійно важливих якостей, потрібних для роботи авіадиспетчером, може обрати близьку професію, змінити свою діяльність на більш безпечну для свого здоров'я, життя і здоров'я інших людей тощо. У результаті професійного навчання він/вона може мати не менш відповідальну та цікаву професію.

*Науковий керівник: Шугайло Я.В.,
канд.пед.наук*